

Amžina garbę žuvusiems

Rugsėjo 14 dieną krikščioniškasis pasaulis šventė šv. Kryžiaus išaukštinių. Ta diena buvo pasirinkta pagerbti Šilalės krašto partizaną Antaną Beržinių-Dobilą. Jo palaidojimo vietoje, Tauragės rajono Mažonų seniūnijos Šakieto senkapiuose, buvo atidengtas atminimo paminklas. Jį pastatė LPKTS Šilalės filialas. Darbus organizavo LPKTS Šilalės filialo pirmininkės vaduotojas Antanas Rašinskas. Rémėjas – Lietuvos kultūros taryba.

Antanas Beržinis-Dobillas gimė 1924 metais Šilalės rajono Vaičių kai me, Onos ir Petro, auginusiu dešimtvaikį, šeimoje. Keturi broliai: Antanas-Dobilas, Kazimieras-Algirdas, Petras ir jo žmona Eugenija, Povilas-Ažuolas, išėjo partizanauti į mišką ir visi žuvo.

Gražiame gamtos kampelyje, šimtmečių ąžuolų apsuptyje, šv. Mišias už žuvusius Beržinių šeimos ir visus Lietuvos partizanus aukojo Šilalės dekanas Saulius Katkus ir Batakių klebonas Saulius Styra. Paminklą atidengti buvo pakiesta partizanų ryšininkės Zofijos Baranauskienės duktė, žuvusio Antano-Dobilo dukterę Nijolę Baranauskaitę-Liatukienę ir jos sūnus

Saulius. Svečiai iš Mažeikių, Tauragės, Telšių, Plungės, Klaipėdos, Šiaulių padėjogelių, uždegė žvakučių. Šilalės dekanas Saulius Katkus pašventino paminklą. Renginiovedėjas Antanas Kazlauskas pakvietė sugiedoti Lietuvos himną. Žuvusiuosius pagerbėme tylos minute. Miško tylą nutraukė Brigados generolo Motiejus Pečiulionio artilerijos bataliono karių salvės: tėvynei Lietuvai, Beržinių šeimos partizanams ir politiniams kaliniams ir tremtiniam, partizanams, Laisvės kovą dalyviam.

Daug gražių žodžių apie partizanų pasiaukojimą pasakė Antanas Rašinskas, Tauragės savivaldybės mero pavaduotoja Virginija Eičienė, Šilalės rajono savivaldybės tarybos narė Vera Macienė, Mažonų seniūnas Jonas Samoška. Ne vienam riedėjo ašaros klausantis partizanų dainų, kurias atliko Tauragės kultūros centro Mažonų seniūnijos moterų ansamblis (vadovė Ema Pavalkytė). Labai malonu buvo matyti Šilalės jaunuosis šaulius, šaulius iš Plungės, atkurtos LLA organizacijos narius. Po renginio vaišinomės LPKTS Tauragės filialo paruoštomis vaišemis, bendravome.

Kai atėjūnai trypė mūsų gimtają žemę ir maudėsi nekaltų žmonių kraujyje, sukilę prieš smurtą, žudynes jauni vaikinai, net merginos persikėlė į miškus, bunkerius. Jie buvo paprasti, pamirše mirties baimę, kovojo už savo

gimtają žemę, artimuosius, už pasaulį.

Tikrieji paminklai statomi žmonių sirdyse. Tad nepamirškime mūsų didvyrių – miško brolių.

Elena VISMANIENĖ,
LPKTS Šilalės filialo tarybos narė

Pasižvalgymas po Dzūkijos žemę

eksкурсијą, aplankant kai kuriuos Dzūkijos krašto kampelius.

Merkinėje

Pirmasis stabtelėjimas – prie Nemuno ir Merkio upių santakos įsikūrusioje Merkinėje. Ji 2016 metais buvo paskelbta Mažaja Lietuvos kultūros sostine. Archeologų duomenimis, šioje vietoje žmonių gyventa jau paleolito – akmens amžiaus pabaigoje. Miestelis 14 amžiuje, kaip žymus gynybinis, administracinis bei prekybos centras, minimas svarbiausiu Rytų Europos miestų sąrašuose. Merkinė buvo minima ir kaip viena stipriausiai LDK tvirtoviu, sudariusi Panemunės pilij gynybinę sistemą. Tačiau jai teko pergyventi ir skaudžių dienų. Ją dažnai puldinėdavo kryžiuočiai, vėliau niokojo rusai ir svetrai.

Vytautas ir Jogaila po pergalingo Žalgirio mūšio čia priiminėdavo kitų valstybių pasiuntin-

ius. Priimta čekų delegacija siūlius Vytautui užimti čekų sostą. Merkinėje Jogaila pasirašė dokumentą, kuriaime Vilniaus miestui buvo suteiktos Magdeburgo teises. Abu valdovai mėgo medžioti giroje prie Merkinės.

Žygimantas Augustas 1569 metais patvirtino miesteliui Magdeburgo teises ir suteikė herbą, miesto centre buvo pastatyta rotušė su bokštu ir laikrodžiu. Pastatytos trys bažnyčios, du vienuolynai, nemažai mūrinų pastatų, amatininkų dirbtuvių, prekybos įmonių. Miesto savivaldos ribos pažymėtos keturiais mūriniais stulpais. Miestiečiai patys rinkdavo miesto valdžią, teisėjus ir tarybosnarius. Merkinė garsėjo ir svarbiu upiniu uostu. Gyventojai turėję savo upinių laivų – vytinių. Vykusi gyva prekyba su Gardinu ir su kitamis miestais. 16–17 amžiais Merkinė klestėjo.

Merkinė buvo pamilės ir karalius Vladislovas IV Vaza. Atvykės čia jis rengdavo prabangias medžiokles. Jas mini Lietuvos jėzuitų auklėtinis, Vilniaus universiteto profesorius, Vladislovo IV Vazos nuodėmklasys ir jo dvaro pamokslininkas poetas Kazimieras Sarbievijus lotyniškai parašytame kūrinyje „Miško žaidimai“. Povienos tokios surengtos medžioklės 1648 metais karalius susirgo ir mirė. Karaliaus mirtis Merkinės gyventojams padariusi didelį išpūdį. Pagal pasakojimus, mirdamas Vladis-

lovas IV Vaza prašės išnešti jį su lova į miesto aikštę, kad visi matytų, jog karalius miršta taip, kaip visi žmonės.

Merkinė nelaimės ištiko 17 amžiaus antroje pusėje, kai į ją iš visų pusų pradėjo skverbtis rusai ir švedai. Ypač nugalino Šiaurės karas, o paskui ir kilę maras. Tado Kosciuškos sukilimo metu miestas skendo gaisruose. Ant sunaikintos rotušės pamatų rusai pasistačė cerkvę, uždarė vienuolynus, bažnyčias, ištuštėjė niekieno neprižiūrimi namai pradėjo griūti.

Savo pėdsakus Merkinėje paliko ir vykė 1831 bei 1863 metų sukilimai. Spaudos draudimo metais čia, kaip ir daugelyje Lietuvos vietų, atsirado knygnešiai. Platinta lietuviška spauda buvo kovoja prieš rusifikaciją ir polonizaciją, įvairiai būdais buvo ugdoma lietuviška savimonė. Sulenkėjė kūnigai versdavo tikinčiuosius kalbėti ir melstis lenkiškai. Kovojant prieš lenkinimą ypač pasižymėjo Merkinės kūnigas K. Jagminas. Jis išdrīso pirmą kartą bažnyčioje per Velykas užtraukti lietuviškai giesmę „Linksma dieną apturėjom, kurios iš seno norėjom...“ Susirinkę bažnyčioje žmonės, išgirdę lietuviškai giedamą giesmę, iš džiaugsmo net verkė. Kūnigas pats su savo serimi organizavo lietuviškos spaudos gabenumą iš Tilžės.

(keliamas į 6 psl.)

Merkinės kryžių kalnelyje prie Partizanų koplyčios

Kaune pagerbtas monsinjoras, profesorius Vytautas Kazlauskas

Monsinjoro Vytauto Kazlausko atminimi Kauno Kristaus Priskėlimo bazilikoje šv. Mišias aukojo vyskupas Eugenijus Bartulis, Kristaus Priskėlimo bazilikos monsinjoras Vytautas Grigariavičius, kun. Kazimieras Ambrasas. Dvasininkai kalbėjo apie kilniaširdį Dvasios riterį, nepelnytai šiandien primirštą Suduvos sūnų, monsinjorą, Vytauto Didžiojo universiteto profesorių, ilgametį Vatikano radijo lietuviškų laidų vedėją ir pirmųjų Lietuvoje „Vaiko tėviškės namų“ įkūrėją Vytautą Kazlauską.

V. Kazlausko palaikai išsi Kauno Kristaus Priskėlimo bazilikos šventoriuje. Po šv. Mišių susirinkusieji nuskubėjo į Kauno Senamiestį, Druskininkų gatvę, kur paskutinius gyvenimo metus gyveno, dirbo, našlaičius globojo monsinjoras Vytautas Kazlauskas. Ten prie 4-uoju numeriu pažymėto namo Pasaulio lietuvių centro vadovo Valdo Kubiliaus iniciatyva atidengta memorialinė lenta, bylojanti, kad čia gyveno, už mus, lietuvius, už mūsų laisvę, sąžinę ir pareigą meldėsis Vytautas Kazlauskas.

Atidengiant memorialinę lentą, prisiminimais dalijosi kunigas Kazimieras Ambrasas. Tą dieną prisiminti žmogų, kurio dėka pasaulis girdėjo laisvę šauklio balsą iš Vatikano, kurio dėka Vytauto Didžiojo universiteto studenai pilnutėlėse auditorijose girdėjo netik Dievo žodžius, bet ir „mūsų laisvęs ir nepriklausomybės kelio istoriją“, skubėjome į Vytauto Didžiojo universitete vykusią konferenciją.

VDU rektorius prof. Juozas Augustis, sveikindamas konferencijos dalyvius ir organizatorius, priminė garbiojo Vytauto Kazlausko, vieno iš universiteto Atkuriamojo senato narių, indėli į atkurtos nepriklausomos Lietuvos jaunimo bendruomenės, į išeivijos ir Lietuvos aukštoto mokslo bendruomenės klestėjimą.

Konferencijoje dalyvavo vienas iš svarbiausių „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ leidybos organizatoriu, buvęs tremtinys, vyskupas emeritas Sigitas Tamkevičius.

Vytautas Kazlauskas (1919–2008) buvo kunigas, nuo 1980 metų – monsinjoras, habilituotas humanitarinių mokslo daktaras, teologijos mokslo daktaras. Baigiantis Antrajam pasauliniam karui, 1944-aisiais pasitraukė į Vakarus. Inisbruko universitete Austrijoje bei Romos popiežiškajame Grigaliaus universitete studijavo teologiją ir sociologiją. Net keturis dešimtmecius (nuo 1950-ųjų) jis vadovavo Vatikano radijo Lietuvių skyriui. Sovietiniais metais Vytautas Kazlauskas, perduodamas radijo programas, buvo laisvęs šauklys, diplomatas, Bažnyčios mokslo Lietuvoje skelbėjas. Gyvendamas Italijoje jis taip pat buvo aktyvus visuomenininkas, Italijos lietuvių bendruomenės sekretorius, Italijos kunigų sąjungos vadovas.

Grįžęs į Lietuvą 1989-aisiais monsinjoras prisidėjo prie Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo – buvo vienas iš Atkuriamojo senato narių. Monsinjoras taip pat dėstė Kauno tarpdiecezinejė kunigų seminarijoje, Kauno medicinos akademijoje, Kauno žemės ūkio akademijoje, Šiaulių pedagoginiame universitete. 1992–1994 metais jis ējo Lietuvos vyskupų konferencijos gene-

ralinio sekretoriaus pareigas. 1990–1997 metais monsinjoras Vytautas Kazlauskas Vytauto Didžiojo universitete, Katalikų teologijos fakultete ir Kauno kunigų seminarijoje dėstė religijotyrą ir krikščioniškajį socialinį mokslą, dvejus metus buvo Humanitarinių mokslo fakulteto dekanu. 1992 metais jam suteiktas profesoriaus laipsnis. 1991–1995 metais buvo VDU kapelionu. Greta šių pareigų, 1992–1994 metais dirbo Lietuvos Vyskupų Konferencijos generaliniu sekretoriumi. Monsinjoras Vytautas Kazlauskas bendradarbiavo užsienio lietuvių dienraštyje „Draugas“. Mokslinei straipsnius paskelbė „Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimo darbuose“, žurnalose „Logos“, „Naujasis Židinys-Aidai“ ir kituose leidiniuose.

Monsinjoro – laisvės šauklio, 20-ojo amžiaus knygnešio keliais prasidėjo 1950-aisiais, kai Romoje baigės studijas dr. kun. V. Kazlauskas planavo emigruoti į JAV, bet kai pavasarį atvyko trys Lietuvos ganytojai, buvę profesoriai vyskupai Vincentas Padolskis, Pranciškus Būčys ir Vincentas Brizgys, atvežę žinią apie Lietuvos partizanų laišką popiežiui Pijui XII, gyvenimas tarsi igavo kitą kryptį. Laiškų į Romą pernėše Juozas Lukša ir Kazimieras Pyplys, lydimi grupės partizanų. Laiškų Sventajam Tėvui įteikė kan. Feliksas Kapočius. Jis buvo paskelbtas Šveicarijos žurnale „Anima“, vokiečių leidinyje, italių spaudoje. Jame Lietuvos partizanai rašė: „Mes prašome lietuvišką radijovalandę padažinti ir pagyvinti. Tegul ji duoda daugiau žinių apie mūsų kančias. Argimes, aukodamiesi už savo šventą tikėjimą, nesame to verti? Juk mūsų 100 tūkstančių žmonių nukankinti arba Sibiro katorgoje laukia mirties daugiausia tik todėl, kad neišniekino savo Tėvų Žemės tikėjimo ir neišdavinėjo savo tautiečių.“

Pasaulinėje kankinių ir kovotojų už laisvę istorijoje sunku rasti labiau sukrečiantį dokumentą nei šis Lietuvos partizanų laiškas Romos Popiežiui. Lietuvos partizanai kovojo tautosvardu prieš Vatikano radijo: tegu jis duoda daugiau žinių apie mūsų kančias. Kalbėkit drąsai, šaukit kaip begalit! Mes stebimės Romos lietuviška valandėle, kuri taip mažai mus paguodžia... Šis raštas yra mūsų Tėvynės priešmirtinis testamentas.

Vyskupų paragintas Vytautas Kazlauskas nedvejodamas sutikoapti Vatikano radijo lietuviškų programų vedėjų. Tuo metu, toli nuo Tėvynės, bendramoksliai, bendraminčiai kovojo Lietuvos miškuose. Brolis Vincas 1948-aisiais žuvo Sibiro platybėse, Taurro apygardos kapelionas kun. Justinas Lelešius-Grafas, su kuriuo gyveno viename kambarje, besimokydamas Kauno kunigų seminarijoje, taip pat paaukojo gyvybę dėl Lietuvos laisvės.

Didžiulių pastangų dėka Vytautui Kazlauskui vadovaujant Vatikano radijo lietuviškų laidų redakcijai pavyko pasauliui paskelbti apie tikrajų padėti sovietų okupuotoje Lietuvos. Nors šioje srityje neturėjo jokios patirties, ryžosi tokiam darbui, vien prisiminęs, kad jo bendramoksliai ir bendražygiai yra partizanai ir kovoja Lietuvos miškuose. „Laikinai“ užsitiesė beveik 40 metų, iki pat Lietuvos nepriklausomybės atkū-

Arkivyskupas emeritas Sigitas Tamkevičius ir kunigas Kazimieras Ambrasas

rimo. Ir visą laiką jausdavo lyg priekaištą, kad ši darbą reikėjo atlikti tobuliau...

Vatikano radijas pirmą kartą lietuvių kalba prabilo pirmaisiais Lietuvos okupacijos metais – 1940-ųjų lapkričio 27 dieną 20 valandą 15 minučių. Taip kiekvieno šeštadienio vakarą lietuviškos radijo laidos iš Vatikano pradėjo pasiekti okupuotą Lietuvą, kuri besalygiškai ieškojo ryšio su laisvuoju pasauliu. Laidoms vadovavo vyskupas P. Būčys. Po karo Vatikano radijas lietuviškas laidas atnaujino 1946 metais.

1972 metais laisvaji pasaulį pradėjo pasiekti „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika“, vėliau „Aušra“ ir „Rūpintojėlis“, kurių plačiau paskleisti buvo neįmanoma, nes pogrindžio leidinių tiražai buvo maži ir pasiekdavo siaurą auditoriją, todėl kunigas dr. Vytautas Kazlauskas įsipareigojo visą gaunamą medžiagą perteikti savo tūkstantiniams klausytojams. Straipsnius ir žinias radijui redaguoti nebuvo lengva. Cituoti „LKB Kroniką“ ir kitus pogrindžio leidinius būtų buvę Maskvos provokavimas: Vatikanas kursto Lietuvos pogrindžio veiklą. Tad tiems leidiniams ir laidoms buvo nuspręsta duoti antraštę „Užsienio spauda apie Lietuvą“, o leidiunių pavadinimus minėti netiesiogiai.

Visa pogrindžio spaudos informacija pasiekdavo tiek lietuvius, tiek nelietuvius klausytojus. „LKB Kronika“ Vatikano radijo bangomis siekė Lietuvą ir kitus už geležinės uždangos esančius kraštus: Lenkiją, Rusiją, Sibirą, Latвиją. Vatikano radijas tapo pogrindžio laisvęs šaukliu daugeliui šalių, nors Sovietų sąjunga visaip stengėsi užciaupti lietuviškas laidas iš Vatikano.

Vytauto Kazlausko dėka Vatikano radijo lietuviškos laidos tapo kultūros reiškiniu. Jose sovietų sistemos įbau-ginti žmonės sėmėsi žinių apie nesuklastotą Bažnyčios istoriją, apie lietuvius Lietuvos ir išeivijoje. Šalia Šventojo Rašto valandelių atokiausiuose pasaulio kraštose girdėjos Vytauto Kazlauskas paskaitos. Perskaityti šimtai paskaitų ciklų įvairiausiomis temomis, kurios, nepaisant įvairių trukdžių, Lietuvos daugelio buvo laukiamos, užrašinėjamos, įvairiai būdais dauginamos ir platinamos tarp bendraminčių. Minčių, siunčiamos į gimtąją žemę, stipri- no persekiojamų tikėjimą Dievą, žadino meilę krašto istorijai ir kultūrai.

„Monsinjoro V. Kazlausko nuopelnai Lietuvai, jos Bažnyčiai labai dideli“, – sakė arkivyskupas Sigitas ir parbrėžė, koks, nepaisant Vatikane vyrausios Rytų politikos, svarbus buvo

pasiryžimas transliuoti tiesos žodį, kad ir jaučiant spaudimą rengti laidas tik apie religiją. Arkivyskupas priminė, kad 1988 metais ne be KGB pastangų monsinjoras buvo priverstas palikti Vatikano radijo lietuviškų laidų redakciją.

Po daugiau nei keturių dešimtmečių metų ketindamas grįžti į Italijos, monsinjoras V. Kazlauskas nusprendė padėti labiausiai nuskriaustiems ir pamirštiems beglobiams vaikams. Tarpautinės SOS vaikų kaimų organizacijos „SOS-Kinderdorf International“ pavyzdžiu, padedamas draugų ir bendraminčių italų verslininkų, Amerikos, Australijos lietuvių, Kanados lietuvių moterų katalikių draugijų, savo gimtajame Avikilų kaime, tėvų žemėje ir dovanotuose aplinkiniuose sklypuose, monsinjoras V. Kazlauskas įkūrė Vaiko tėviškės namus. Pastatė penkiolika gyvenamųjų namų, juose globojo 150 vaikų nuo vienerių iki 18 metų amžiaus. Ir savo bute priglaudė penkis vienos šeimos našlaičius. Bet butas – vyskupijos kurijos. Iš jo per didelius šalčius, prieš pat Kalėdas, į gatvę buvo iškelta visa „šeima“. Ir Vaiko tėviškės namus turėjo atiduoti Vilkaviškio kurijai bei Marijampolės savivaldybei.

Vytautas Kazlauskas – žmogus – legendą, besalygiškai mylėjės visus vaikus, atvežęs tėviškės namų idėją į Italijos į Lietuvą. Žmogus, nepasirašinėjęs sutarčių, – Garbės žodis jam buvo pati rimčiausia sutartis. Be abejo, dėl to ir nukentėjęs...

Monsinjorui Vytautui Kazlauskui iškeliavus Amžinybę, pradėta galvoti, kaip įamžinti šio neeilinio žmogaus – intelektualo, dvasininko, Marijampolės garbės piliečio, profesoriaus, habilituoto humanitarinių ir teologijos mokslo daktaro atminimą.

Šiemet Kaune iškiliai paminėtos 100-osios gimimo metinės. 2010 metais Pasaulio lietuvių centras išleido Angelės Buškevičienės ir Valdo Kubiliaus parrentą knygą „Monsinjoras Vytautas Kazlauskas: Tiesa padarys Jus laisvus“. Joje, remiantis istoriniais šaltiniais, atkuriama ilgamečio Vatikano radijo lietuviškų laidų vedėjo mons. Vytauto Kazlausko biografija. Išryškintas mons. V. Kazlausko vaidmuo rengiant Vatikano radijo lietuviškas programas, jo įnašas, kad Lietuvos vardas ir lietuvių tautos kova dėl religijos laisvės, dėl pagrindinių žmogaus teisių ir politinės nepriklausomybės tapo plačiai žinoma ne tik Lietuvoje, bet ir kitose pasaulio šalyse. (Knygą turime ir LPKTS knygynėlyje.)

Dalia POŠKIENĖ

Ivykiai, komentarai

Populizmas nepraėjo

Žodis „demokratija“ mus pasiekė iš senovés graikų – pirmoji žodžio pusė reiškia „liaudis“, likusioji – „valdymas“, taigi „demokratija“, pasak laisvosios enciklopedijos „Wikipedia“, reiškia „valdymo formą, kurioje visi piliečiai turi teisę dalyvauti šalies valdyme, skirtingai nuo valdymo formos, kurioje tokia teisė priklausuo vienai klasei, išskirtinei grupei arba autokratui. Šią teisę piliečiai įgyvendina tiesiogiai referendumuose ir plebiscituose arba per savo išrinktus atstovus. Nors ir nėra tikslaus, visuotinai priimtino demokratijos apibrėžimo, lygibę ir laisvę nuo seniausių laikų išskiriami kaip demokratijai svarbios savybės. Šie principai realizuojami per visų piliečių lygibę prieš išstatymą ir vienodas politines teises (pavyzdžiu, balsavimo ar kandidatavimo prasme)“.

Turbūt ne kartą teko girdėti posaki, kad demokratija turi daug trūkumų, bet kol kas žmonija už ją nieko geriau nėra sugalvojusi. Deja, bet už tą gėrį reikia mokėti pačios demokratijos lėšomis... Ypač tai akivaizdu mūsų politiniame gyvenime, pavyzdžiu, rinkimų atveju: kadangi demokratija leidžia dalyvauti rinkimuose visiems piliečiams (pasmus net kaliniai turi balsavimo teisę), nėra jokio rinkėjo išsilavinimo kriterijaus, kuris bent kiek apribotų galimybes gauti valdžią neišprususiam, žemos moralės ir net psichiškai nestabiliam žmogui. O ką jau bekalbėti apie išvaldžią bandančius patekti Lietuvai priešiškus asmenis, kuriems neprikiši nei intelekto, nei mandagumo stokos?

Štai ir turime rezultatą, kai į auks-

čiausią valstybės valdymo instituciją – Seimą išrenkami šustauskai, basčiai, pūkai, paksai ir rozovos, nes už juos balsuoja panašaus intelekto lygio rinkėjas. Be abejo, kvailystes krečiantys ar prieš Lietuvos interesus veikiantys Seimo nariai kertaper Seimo autoritetą, kuriuo, kaip bebūtų juokinga, labiausiai piktinasi tas pats neišprusės rinkėjas.

Ne taip seniai buvo nuskambėjęs vienos neva žurnalistės „politinis detektyvas“ – knyga „Raudonoji Dalia“, skirta suniekinti mūsų šalies tuometinė Prezidentė Dalią Grybauskaitę. Kas bent kiek domisi politika, tas iš karto turėjo suprasti, kad tai tiesiog Kremliai naudingas Rūtos Janutienės „darbelis“ mūsų valstybės vadovo prestižui pakirsti (turint galvoje, kad ši knyga buvo išversta į anglų kalbą ir slapta išplatinta Europos Parlamento nariams, abejoniu juo labiau nekyla dėl kenkėjimo tikslas).

Ir ką jūs manote? Ogi į Seimą nusitaikė ir ši persona. Laimė, jos turnė pakeliui į valdžią šysk baigėsi nesėkmė.

Sekmadienį vyko nauji Seimo rinkimai Žiemgalos, Žirmūnų ir Gargždų vienmandatėse apygardose. Žirmūnuose Seimo rinkimus laimėjo iki šiol Vilniaus miesto taryboje dirbusi konservatorė Paulė Kuzmickienė, įveikusi G.Palucką, Gargžduose – konservatorė Rasa Petruskienė, nugalėjusi K.Krivicką, o Žiemgalos vienmandatėje apygardoje į Seimą pateko socialdemokratas Liudas Jonaitis, iš rinkimų kovos eliminavęs R. Janutienę. (Rinkimai įvyko todėl, kad Žirmūnuose išrinkta Aušra Maldeikienė tapo euro-

parlamentare, rinkimai Gargžduose ir Žiemgalos apygardose rengiami, nes čia išrinkti Seimo nariai valstietis Bronius Markauskas ir liberalas Vitalijus Gailius atsisakė mandatų dėl mero pareigų, red. past.) Tokie rezultatai buvo gana netiketi, ypač dėl L. Jonaičio pergalės prieš žinomą skandalistę R. Janutienę. Europarlamentaras Andrius Kubilius savo paskyroje socialiniam tinkle „Facebook“ pateikė nuomonę dėl įvykusių rinkimų (tiesa, su jam būdinga humoroo doze): „Lietuvoje pigus populizmas nebeina kaip politinė prekė, kuri turėtų garantuoti lengvą pergalę rinkimuose. Dvi etaloninės piagaus populizmo „žvaigždės“ su visais savo ilgai kurtais „nacionaliniais brandais“, su visa premjero ir Karbauskio vieša parama, pralaimėjo vietas politikams, kuriuos nacionaliniu mastu žinojo tik jų partiniai bendražygiai.

Populizmas nebeveža! Už tai ačiū visų pirma Ramūnui Karbauskiui, kuris 2016 metais pademonstravo aukščiausią populizmo klasę ir savo trejų metų veikla valdžioje nuo meilės populizmui baigia išgydyti visą tautą. Tai jam pavyksta geriau, nei gydyti nuo per didelės meilės alkoholiui. Gal verčiau jau asteroidus stebėtų, nei toliau bandytų valstybę valdyti. Ar žadėtų rinkimus laimėti. Šiais metais jau daug „laimėjo“...

Mégstu Gintautą Palucką. Nors ir esu vilnietis. Kartais gerai pakalba. Ir net šiek tiek gaila man Gintauto – tiek jėgų mesta, visa partija rinkimų kampanijoje įdarbinta, per plakatus posūkio į Žirmūnų „Rimi“ nebesimatė, – ir pralaimėta Paulei. Ne kokiam nors Ši-

mašiui, o Paulei Kuzmickienei! Kažkas ne taip yra arba su vilniečiais, arba su socialdemokratais. Greičiausiai su vilniečiais, nes su socialdemokratais – viskas gi yra gerai, ar ne?

Ir dar. Prieš rinkimus norite kurti naujas partijas? Kurkite, sėkmės jums! Tik atsiminkite – populizmas nebeina, nesvarbu kokios spalvos. Nėjo rinkimuose Europos Parlamentą, néjo Prezidento rinkimuose, nepaėjo ir ši sekmodienį. Nebeis ir Seimo rinkimuose. Bet „lūzeriai“ niekada nepraranda vilties...

Savo analizę dėl nesėkmės pateikė ir „valstiečių ir žaliųjų“ partijos valdytojas R. Karbauskis. Jis, žinoma, apkaltino konservatorius, nes šie... laimėjo rinkimus, o jiems padėjo liberalai. O štai savo remtają kandidatę R. Janutienę jis įvertino pozityviai, nepaisant jos nesėkmės, dėl kurios kaltas, anot R. Karbauskio, buvo Joniškio meras V. Gailius. R. Karbauskis mano, kad R. Janutienė kitąmet įvyksiančiuose Seimo rinkimuose galėtų dalyvauti „valstiečių“ sąrašuose.

Ką gi, toks pono R. Karbauskio teiginys leidžia daryti prielaidas, kad „Raudonosios Dalios“ autorė puls į naujus šmeižto purvynus, kad tik suniekintų visus jos kumyro opozicionierius. Deja, demokratija suteikia jai tokią teisę. Posakis „demokratija leidžia daryti viską, kas neprieštarauja įstatymui“ labai gerai žinomas tokiems veikėjams, todėl jie pasistengia apipilti purvai žmogų taip, kad atrodytu, jog... netycia, jog tai visai ne purvas, jog tai tik nuomonė.

Gintaras MARKEVIČIUS

JT Klimato kaitos viršunių susitikime Prezidentas pristatė naują globalią Lietuvos iniciatyvą

Rugsėjo 24 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda, dalyvaudamas Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos (JTGA) 74-oje sesijoje Niujorke, sakė kalbą viename reikšmingiausiu sesijos renginių – Klimato kaitos viršunių susitikime.

Šalies vadovas kalbėjo iškart po Europos Vadovų Tarybos Pirmininko Donaldo Tusko pasisakymo. Lietuva solidarizavosi su pasaulio valstybėmis, teikiančiomis išskirtinį dėmesį aplinkos apsaugos ir klimato kaitos klausimams, akcentavo tvarių gamtos procesų išsaugojimo svarbą, dalijosi patirtimi, kaip efek-

tyviai spręsti klimato kaitos klausimus ir sėkmingai vykdyti klimato neutralumo įsipareigojimus Europos Sąjungai.

Klimato kaitos konferencijoje Prezidentas pristatė globalią Lietuvos iniciatyvą „Perėjimas prie tvaraus šildymo“, kurios tikslas – sumažinti iškastinio kuro naudojimą centrinio šildymo sistemoje ir pateisinti įsipareigojimus dėl anglies dvideginio mažinimo. Prie iniciatyvos jau prisijungė Švedija, Austria, Ukraina, Sakartvelas, Latvija. Tikišasi, kad prie jos prisijungs ir daugiau šalių, naudojančių centrinį šildymą.

Prezidentas pavyzdžiu pateikė Lie-

tuvos sprendimą iškastinį kurą keisti biomase ir ilgainiui visiškai pereiti prie šios rūšies kuro centriniam šildymui. „Per pastaruosius penkerius metus Lietuvos centrinio šildymo sistemoje biomasės naudojimas išaugo nuo 30 iki 70 procentų, o vidutinės šildymo kainos per tą patį laikotarpį nukrito 30–40 procentų“, – sakė Prezidentas.

Šalies vadovas savo kalboje išvardijo penkis prioritetus, kurie nedelsiant turi atsidurti pasaulio valstybių vadovų darbotvarkėse, siekiant išsaugoti neįkainojamą gamtos grožį ir įvairovę ateities kartoms. Akcentuota klimato

neutralumo programa ir siekis minimizuoti energijos gamybą iš iškastinio kurio, skatinimas plėtoti inovacijas, vystyti žedinę ekonomiką, didinti verslo ir viešojo sektorius bendradarbiavimą, ieškoti unikalių, kūrybiškų, kiekvienai valstybei pritaikytų klimato kaitos sprendimų.

Kalboje Prezidentas priminė, kad Lietuva vienareikšmiškai palaiko sprendimą pereiti prie atsinaujinančių energijos šaltinių, ir pakvietė energijos vartotojus tapti žaliosios energijos gamintojais.

Prezidento komunikacijos grupė

Vokietijos karinių jūrų pajėgų povandeninis karų laivas „U-31“ prisišvartavo Klaipėdos jūrų uoste

„Vokietija yra viena svarbiausių Lietuvos sąjungininkų, reikšmingai prisidedančių užtikrinant saugumą tiek Lietuvos, tiek visame Baltijos jūros regione. Vokietijos lyderystė ir ryžtas saugoti mūsų regioną yra aiškiai matomas ne tik sausumoje ir ore, bet ir jūroje. Povandeninio laivo prisišvartavimas Klaipėdos jūrų uoste – tai dar vienas įvykis, demonstruojantis ne tik Vokietijos ir Lietuvos, bet ir visų NATO

sajungininkų sanglaudą ir solidarumą. Tai taip pat siuncią aiškią žinią potencialiems agresoriams, kad NATO šalys yra vieningos ir pasirengusios ginti savo teritoriją“, – sakė krašto apsaugos viceministras Vytautas Umbrasas, rugpjūčio 18 dieną Klaipėdoje pasitikęs Vokietijos karinių jūrų pajėgos povandeninį karų laivą „U-31“.

Vokietijos karinės jūrų pajėgos Lietuvoje lankėsi su mandagumo vizitu.

Laivas Lietuvoje viešėjo iki rugsėjo 21 dienos. Jį lydėjo kitas Vokietijos Karinių jūrų pajėgų laivas FGS „Oste“. Povandeninio laivo vadovybė su delegacija lankėsi pas Klaipėdos miesto merą, susitiko su Lietuvos kariuomenės Karinių jūrų pajėgų vadovybe, vyko į kitus oficialius renginius. Vokietijos laivo įgula kartu su Lietuvos karinių jūrų pajėgų kariais lankėsi vieni kitų kariniuose laivuose.

Povandeninio laivo įgulą kartu pasitiko ir pasveikino Karinių jūrų pajėgų vadas flotilės admirolas Arūnas Mockus, Vokietijos gynybos atašė Lietuvai plk. ltn. Thorsten Fries.

Pastarąjį kartą Vokietijos povandeninio laivas Klaipėdoje lankėsi prieš 18 metų. Taikart 2001 metų balandžio 27 dieną uoste lankėsi du povandeniniai laivai „U-16“ ir „U-26“.

KAM informacija

Išlikti Žmogumi

Tęsinys.

Pradžia Nr. 34 (1344)

Gyvenimo pamokos

Žiemomis tekdavo apsigyventi ir Uralsko mokyklos bendrabutyje, kai speigai artėdavo prie 50 laipsnių. Atsivežtam iš namų maistui laikytį tėtis buvo sukalęs medinę mažą spynele rakinamą dėžutę. Kartą pastebėjau, kad mano kotletukai kažkokiu būdu paslaptingai dingsta. Pasirodo, bendrabutiečiai išsigudrino, praskleidę dėžutės dangtį, išskratyti ar kitaip iškrapštysti kokį vieną kitą kotletą. Maistą virtuvėje gamindavomės patys. Kartą su kažkuo nebepasidalijau išsvirtu mėsos gabalėliu, ir prasidėjo sankcijos: tai druskos prideda į sriubą, tai nuima verdamą puodą nuo ugnies, tai cigaretę įmetą bevalgant. Su ruseliais geriau buvo gyventi geruoju, nes jie labai kerštingi. Keista, bet bendrabutyje gyvenės gretimo kolūkio pirmininko sūnus buvo visokiausią šunybų vedlys. Sunku būtų ir išvardyti vienas jo išdaigas, bet gal ir nėra prasmės. Labai ačiū tévams, kurie mums, besimokantiems vaikams, skirdavo patį skaniausią kąsnelį ir visomis išgalėmis kovojo už visų mūsų išlikimą.

Žiemą mūsų daržiukas, aptvertas gal trijų metrų aukščio vertikaliomis perpintomis per horizontalius keturis luotelius vytelėmis, buvo užpustomas iki pat tvoros viršaus. Palei tvorą likęs geras sieksnis leisdavo nučiuožti su dražužiais nuo sniego pusnies ir švelniai atsitrenkti į tvorą, neužsigaunant. Smaugu būdavo ir gržinėti iš mokyklos nešaltą žiemą. Galėdavome neskubeti ir eiti nuožulnesnais kalnais bei demonstruoti savo sugebėjimus lazda piešiant ant sniego įvairius piešinius – žvėrelius, lėktuvus, mašinas ir pan. Saulėtą dieną saulės spinduliai žaismingai atsisprendavo įšalusio sniego paviršiuje, paryškindami snaigų įvairovę ir sukeldami kūrybinę fantaziją. Nuostabaus grožio žiemiška gamta traukdavo akį ir nuo aukšto kalno galédavai ižvelginti visą kaimą kaip iš paukščio skrydžio.

Kartu su jaunesniais broliais išiamžinome Zaozernę prieš sugrždami į Lietuvą

(keliamas į psl.)

Daug juoko sukeldavo ir bendraklasių ritenimas nuo statoko kalno, atsigulus ir susikibus po du.

Vieno atvejo nenorečiau prisiminėti, bet jis buvo. Kažkodėl vienas bendraklasis buvo nežinia už ką nubaustas ir teko jam iškesti visų gržtančių iš mokyklos vaikų patyčias. Jis turėjo eiti pirmas, o likusieji privalėjo jį apmėtyti sniego gniūžtemis. Nors aš ir stengiausi iji nepataikyti, bet vyresnių buvau išspėtas, kad jei „nesąžiningai“ elgsiuosi, atsidursiu šalia jo. Tai manęs neišgąsdinė, elgiaus panašiai. Kitą rytą, kai aš dar miegojau, pas mus užsuko kaimynas ir paskundė tėciui mano elgesį jo sūnaus atžvilgiu. Tėtis prie jo akių ikrėtė man kaip reikiant diržuko. Tai buvo man pamoka, kad šunybų ne tik daryti, bet ir imituoti nevalia.

Viltys ir nusivylimai

Kai gavome žinią apie leidimą sugržti į Lietuvą, prasidėjo maloni misija – tinkamai tam pasiruošti. Pamenu, tėtis nupirko dar vieną, bet medinį lagaminą būtiniausiaiems daiktams vežtis. Reikėjo parduoti visus naminius gyvulius, vištas, taip pat ir kitus daiktus, kad vežamus būtų galima sutalpinti į vieną prekinį konteinerį. Net neįsivaizduojau, kodėl tiek daug laiko ruošémés sugržimui į Lietuvą (nepilnus keturis mėnesius, kai tuo tarpu ištremiant „pakaiko“ gal keturių valandų!). Mokyklos nebelankėme nuo Naujujų metų. Man, kaip vyriausiajam sūnui, teko daugiausiai darbų, gal jau buvau įpratintas paduoti tévelius, o gal tėtis tiesiog ruošė mane savarankiškam gyvenimui. Pamenu tik tiek, kad su téciu pardavinėjomė grūdus Uralsko miestelyje: jis prekiavo turgeje, o aš pristatydavau nupirktą grūdų maišus pirkėjui į namus. O šalta buvo! Gržtant į turą vienąs sutiktas vadeliotojas išpėjo mane apie nušalusią nosį. Tuomet, išgirdus tokią diagnozę, gydymas būdavo žaibiskas – pagriebi su ranka sniegą ir trini nosį. Tiesiog buvo įprasta, prasilenkiant su žmogumi, tradiciškai pažvelgti į jo nosį. Kas keičiausia, kad nepajunti jokio skausmo, o nosies galiukas jau baltas.

Pieno produktus turui turėdavome paruošti: pieną iš pilstydvavome į gilius emaliotus dubenėlius ir valandélei palikdavome lauke. Belikdavo išvožti sušalusį pieną ir priplisti kitą porciją. Nuostabu būdavo prekiauti tokia preke: kam reikia pusę litro pieno, gauna vieną sušalus forminį baltą luitelį, litro – du. Net pirštinių nusimauti nereikia. Bet dažniausiai tekдavo prekiauti iš pieno kanų (30 litrų) pilstomą pieną. Nežinau kodėl taip reikėdavo, bet aš niekuomet téciui neužduodavau bereikalingų klausimų, nes jausdavau, kokie klausimai jam galėtų nepatikti. Išmokau sažiningai priplisti reikiama kiekį, kad nebūtų pirkėjų nepasitenkinimų. Labai daug gerų pamokymu esu išgirdęs iš savo técio.

Sveikiname

65-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname Lietuvos politinių kalinų ir tremtinių sąjungos pirminką dr. **Gvidą RUTKAUSKĄ**. Linkime sveikatos, energijos svarbiuose ir prasminguose darbuose, džiaugsmo artimujų apsuptyje, Dievo palaimos.

LPKTS valdyba,
LPKTS administracijos kolektyvas,
„Tremtinio redakcija

Sveikiname **Viktorą RAINĮ** 90-ojo jubiliejaus proga.

Tegul su šventėm į namus

Ateina viso gėrio gausiai.

Tegul pradžiugina Dangus,

Lai širdyje gerumas neišsenka,

Lai švyti šypsena veide,

Tegul nukloja švaru taką visi linkėjimai rudens!

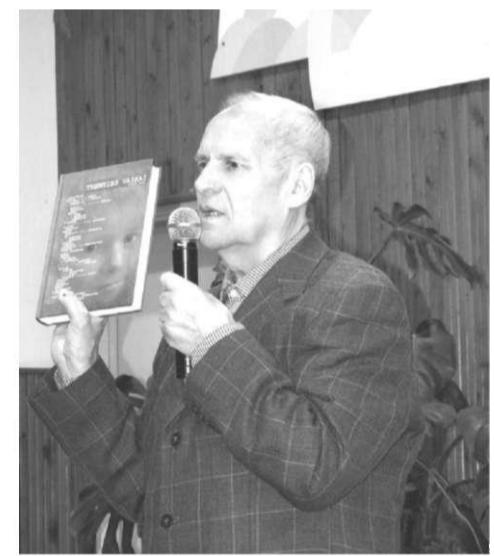
LPKTS Lentvario filialas

Rašytoją Stanislovą Abromavičių sveikiname jubiliejinio gimtadienio proga

Šių metų spalio 1-ąją **75 metų** jubiliejų pažymi rašytojas Stanislovas Abromavičius, Lietuvos rašytojų sąjungos narys – nuo 2004 metų, dešimties knygų apie tremties vaikus, Didžiosios Kovos apygardos partizanus, kurių daugelio leidėjai yra LPKTS, autorius. Šiuo metu ruošiamā spaudai „Tremties vaikų“ ketvirtoji knyga.

Rašytojas gimė Rumšiškių miestelyje, Kaišiadorių rajone, dabar ten – Kauno marių dugnas. Mokėsi Rumšiškių vidurinėje mokykloje, baigė ekonomiką Vilniaus inžineriniame statybos institute. Dirbo Kaišiadorių rajono žemės ūkio valdyboje, Valstybės kontrolėje, Kauno apskrities valstybinėje mokesčių inspekcijoje. Nuo 2005 metų dirba tik kūrybinį darbą. Gyvena Kaune.

Gyvendamas Kaišiadorių, buvo vienas iš Sajūdžio kūrėjų, su bendražygiais leido laikraštį „Sajūdis“. Rinko žiniasklaidos rezistentus, užrašinėjo liudininkų atsiminimus, studijavo archyvinę medžiagą, rengė knygas bei publikacijas spaudai apie pokario partizanus, tremtinius. Gausybė straipsnių istorine, kraštotyrine, literatūrine, muzikine tematika, recenzijos, poezija, vertimai, jo užrašyti pokalbiai bei atsiminimai publikuoti „Tremtinėje“, rajoninė-

je bei respublikinėje periodinėje spaudoje. Jo kūrybą spausdino „Nemunas“, „Šiaurės Atėnai“, „Literatūra ir menas“, daug raše į JAV lietuvių dienraštį „Draugas“. Vaikams skirta kūryba bei vertimai spausdinami žurnale „Tipu tapu“.

Su žmona Violeta užaugino tris vaikus, turi septynis anūkus.

„Tremtinio“ kolektyvas linki rašytojui geros sveikatos ir dar daug naujų knygų.

„Tremtinio“ redakcija,
LPKTS valdyba

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 26 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje,

per „Lietuvos pašto“ laiškininką,

paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400,

internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,65, 3 mėn. – 7,96 euro.

Nelikite be savo laikraščio!

Kartu su jaunesniais broliais išiamžinome Zaozernę prieš sugrždami į Lietuvą

2019 m. rugsėjo 27 d.

Tremtinys

Nr. 36 (1346)

5

Sunkūs gyvenimo išbandymai

Tarp kūjo ir priekalo

Romualdui Randžiui tada buvo tik šešiolika, kai jis dar 1941 metų rugpjūtį, kaip neturintis pastovaus darbo, buvo išvežtas darbams į Rytų Prūsiją. Dirbo Otto Gerkės ūkyje. Romualdas – gražiai nuaugęs, darbštus jaunuolis, todėl šeimininkai juo buvo patenkinti. Juo labiau kad po pusmečio jis jau galėjo susikalbėti vokiškai. Tik jis be galo traukė Lietuvą, ir 1943 metų kovą, su laukę ankstyvo pavasario, iš Prūsijos pabėgo. Grįžo namo. Tikėjosi, jog visi patikės jo pasakėle, kad ponas Gerke už gerą darbą namo paleido.

Vokiečiai tų metų gegužės mėnesį per gaudynes Romualdą areštauto ir leido pasirinkti – ar grįžti Vokietijon, ar Lietuvoje tarnauti jų dalinyje, saugančiam gelezinkelius. O kai okupantai sužinojo, jog vaikinas laisvai kalba vokiškai, lyg ir pasirinkti neleido. Kartu su penkiasdešimčia areštuotųjų nušiuntė į Prienus, kur buvo dislokuota generolo Justo karinė dalis. Po trijų mėnesių apmokymo nusiuntė į Lentvarį, čia iki 1944 metų vidurio jis su kitačiais lietuvių saugojo gelezinkelių. Beje, Žaslių–Vievio ruožą tada prižiūrėjo Jonas Misiūnas, būsimasis Didžiosios Kovos apygardos partizanų vadasis.

Rumšiškių miestelyje, kur atsidurs Romualdas Randis, tada buvo 150 namų, apie 1000 gyventojų. Miestelis iškūrės Nemuno, Nedėjos ir Pravienos upelių slėniuose, prie Vytauto Didžiojo vieškelio.

Jau drebėjo „nenugalimoji“ vokiečių armija, jie traukėsi visu frontu. Birželio pradžioje, grįždamas po gydymosi Vilniaus ligoninėje į tarnybos vietą Lentvaryje, Romualdas iš vokiečių apsaugos kariuomenės pabėgo. Tada su vokiška uniforma ir šautuvu pasirodė Rumšiškėse pas savo seserį, mano dėdienę Oną Babkauskienę (dėdės Jurgo žmoną), gyvenusią Gardino gatvėje. 1944 metų vasarą, frontui artėjant, Romualdas Randis susirado civilius drabužius, paslėpę šautuvą ir pasiūlė gatvės gyventojams kasti bunkerį, nes artėjantis frontas gali atnešti nelaimių. Visi sutiko ir parinko vietą bunkeriu Jurgio Babkauskio kieme, žinoma, anam sutikus... Nors kiemas buvo nedidelis, tačiau bunkerje turėjo tilpti apie 20 miestelio žmonių, daugiausiai moterų ir vaikų, negalinčių keliauti slapstytis toliau miestelio. Tuškevičiai ir Babkauskai nuo klojimo atmatavo 10 metrų ir émė kasti. Devyniolikmečiai Pranas ir Romas dirbo įkaitę, vis dairydami į rytus, kur jau girdėjosi kanonados. Šeimininkas atvežė rastą, dviem jų eilėm perdengė iškastą duobę. Paskui užpylė gerą pusmetrį žemės. Žinoma, žmonės pirmą kartą rengė tokį statinį, tad padarė vieną, o ne dvi angas į bunkerį, kad vieną sprogmui užvertus, būtų galima naudotis antraja. Su kalė kopėčias į jį įlīpti. Kitas dvi dienas iki fronto atejimo bunkerje meistravovo lentynas maistui susikrauti, suolus.

Privažiavo pilnas miestelis vokiečių. Dvi mašinos įsuko ir į Jurgio Babkauskio kiemą, pasisveikino, išsiganduojant vyrams dalijo cigaretes, kimšo apipintus vyno butelius, o moteris vaisino šokoladu. Pasistatė palapinę, išsi-

rengė vasaros karščių iškamuoti, grojo akordeonu ir vedė žado netekusias moteris šokti. Atrodė, jokia baimė jų neslegia, gatvėje girdėjosi lūpinių armonikelių garsai. Kai kas iš vietinių net papriekaištavo Romui Randžiui, kad tas įtikino taip sunkiai dirbtį, o čia, pasirodo, jokio karo nėra, jokių nelaimių nebus! Tik staiga nuo Išlaužos kalno pradėjo riedėti rusiškos „katiušos“. Žmonės išsilakstė kas kur gali, vokiečiai tvarkingai susibūrė į krūvą. Buvo gautas įsakumas pastatyti pontoniniu tiltu trauktis per Nemuną. Pradėjo per miestelį riedėti sunkiai pakrautti sunkvežimiai. Privažiavę upę, sustojo ir judėjo tuo tiltu geroku atstumu vienas nuo kito. Susidarė gal 150 metrų eilutė laukiančių mašinų. Persikėlę vokiečiai šioje Nemuno pusėje dar paliko sargybą. „Katius“ sviediniai, nors ir netaikliai, krito miestelio laukuose, gatvėse. Paskui kiek pritilo... Besislapsstantys žmonės matė, kai rusų kareivai ižengė į miestelį. Atsirado jų kieme.

Vienas apželės, sulysęs, apiplyšęs rusas kareivėlis atidengė Babkauskų bunkerio dangtį. Pajutęs žmones, įsakė: „Vylezaite“ („išlipkite“ – rus.). Ir kišo į duobę šautuvo vamzdži su durtuvu. Pamatęs, kad bunkerje tik moterys, vaikai ir keli senukai, tik paprasė pavalygti.

Bunkerje tada buvo 16 žmonių, jie čia sėdėjo jau antra para. Lašinių dar buvo likę, tik duonos – nė trupinio. Per davė tam kareivėliui apie puskilogramų lašinių, sako, nepyk, nerūstauk, kad „chleba net“ (duonos nėra). Tas mostelėjo ranka ir pradėjo graužti lašinius iš viso gabalo, skubėdama, tarsi bijodamas, kad kas nors jų neatimtų. Po dešimties minučių lašinių kaip nebūta. „Charašo živiole, buržuji“ („gerai gyvenate, buržujai“), – dar burbtelėjo, tačiau greitai pamiršo politrukų mokymus apie blogus lietuvių ketinimus rusų kareivių atžvilgiu. Nušvito sotaus ruslio akys: nebijokit, aš jus apginsiu, sako. Ir tuo atvilklo kulkosvaidži „maksimą“, pastatė jį ant rastų krūvos, gal už 7 ar 8 metrų nuo bunkerio. Kad pradės pyškint į Nemuno pusę, kur jau buvo bebaigiai persikelti vokiečių kareiviai. Žinoma, vargu ar tas tolimas šaudymas padarė vokiečiams žalos, nes buvo per didelis atstumas.

Tokių, kaip mūsų aprašomas, bunkerų miestelyje ir jo prieigose buvo ne vienas ir ne du. Kiti, nespėj ar nenorėjė jų įsirenginėti, mantą užkasė kie-muose, pasiriso karves ir iškeliavo nuo miestelio kelis kilometrus, kad ten, miškuose ir miškeliuose, galėtų slėptis nuo fronto ugnies... Grįžo namo jie po geros savaitės, per Šv. Oną, rado tai, ką toliau aprašysiu.

Šaudė, šaudė lašinių prikirtęs kareivukas, kol žmonės išgirdo, o paskui ir pamatė nuo Prienų pusės atskrendant vokiečių bombonešius. Jie buvo išsirikiavę po tris, šešiomis eilėmis, jau nuo Kapitoniskių kaimo pradėjo šaudyti iš kulkosvaidžių. Pasiekę ilgiausią miestelio Gardino gatvę, skrido išilgai jos ir émė mėtyti bombas. Prasidėjo tikras pragaras. Rusų kareivius apémė panika. Babkauskų bunkerje visi tik poteriavo, moterys verkė.

Ir kai lėktuvai praskrido, drąsesnieji iškišo galvas pro bunkerio angą ir pamatė, kad nėra rusų kulkosvaidininko, tik toje vietoje gal dviejų metrų gylio duobę ir degantys rastai. Visos gatvės namai liepsnojo... Po kurio laiko lėktuvai vėl pasirodė ir pradėjo mėtyti bombas ant dar nedegančių namų. Šiaudinis Jurgio Babkauskų kluono stogas užsidegė, degantis nukrito tiesiai ant bunkerio angos. Degė ir namas. Bunkerje buvo daug dūmų, trūko oro. Žmonės mirkė drabužius į vandenį, o kai jo neliko – į pieną, išrūgas, dėjos ant galvų. Kai Romas Randis su Jurgiu Babkauskui, Izidorium Tuškevičius su devynmečiu sūnumi Antanu, Petras bei Marijona Babkauskienė prasibrovė pro ugnį ir išlaisvino angą, visi klydam i lipu iš bunkerio. Ne vienam buvo apsvilusios kojos ir rankos. Izidorius Antanuką per ugnį išmetė iš bunkerio tiesiai į daržą, bet laimingai. Tas pakillo ir iš baimės nurūko tollyn.

Degė visas miestelis, atrodė, nė vieno sveiko namo neliks. Paskui pama-tė, kad tik per stebuklą nesudegė kaimynų Kazlausko ir Dementavičiaus namai. Nelaimėliai rado vietą tarp tų namų buvusių kaladžių. Vokiečiai buvo išmétę daug laikrodinius mechanizmus turinčių, apie kilogramą sveriančių įtaisų, kurie sprogdavo vos juos palietus. Kol visi suprato, kad tai ne žaislai, o bombos, ne vienas žmogus žuvo ar buvo sužalotas. Staiga užsidegė ir iki tol nesudegė namai, pabiro stogu lotos (medinė stogo danga), ūkiniai statiniai, bėgiojo apdegė arkliai, karvės ir kiaulės, lakiuojo vištros. Vokiečiai lėktuvai daugiau nepasirodė, nes jų kareivai jau baigė keltis per Nemuną ir ištvirtino anapus.

Sutrikę ir išsigandę žmonės pasileido bėgti iš degančio miestelio į šiaurę, Nedėjos upelio link. Bet vėl kliūtis: prie Išlaužos rusai kasė tranšejas, ruošesi laidoti žuvusiuosius, tikrino jaunesnių bėglių dokumentus. O kur juos gausi, jei pasai ir gimimo liudijimai namuose sudegė? Tada bėgliai pakeitė kryptį ir pasileido Kapitoniskių kaimo link...

Tame mūšyje Rumšiškėse ir jos apylinkėse žuvo ir miestelyje buvo palaidoti 19 sovietinių karininkų ir 275 kare-

Romualdas Randis-Meška

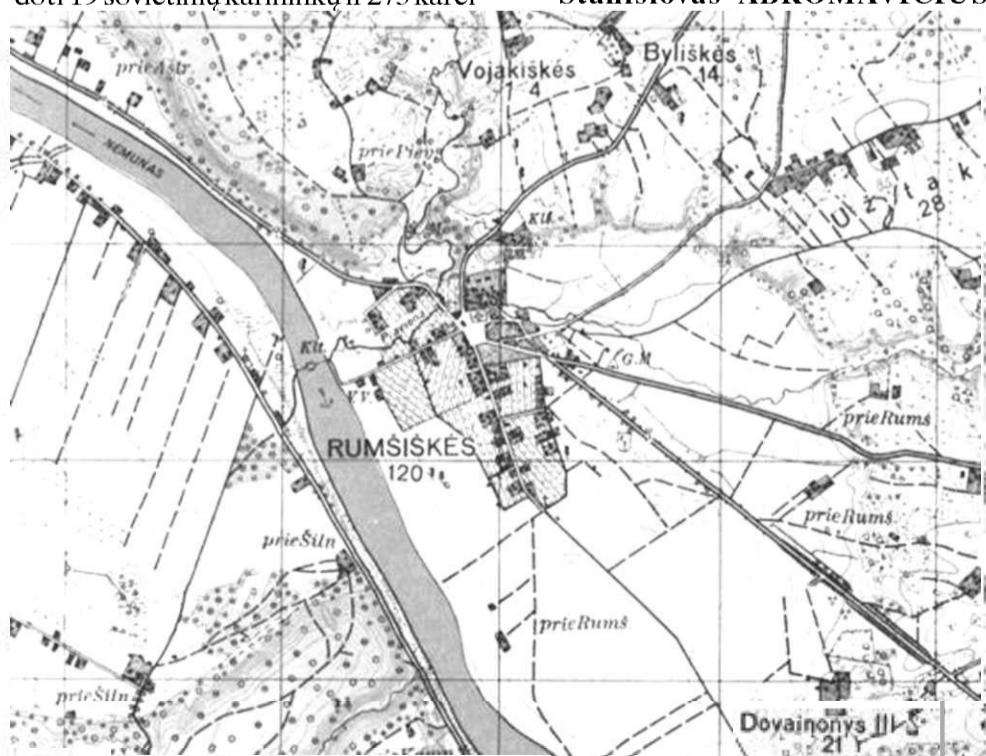
vai. Vokiečių nuostoliai buvo palyginti nedideli, ar ne trys dešimtys kareivių.

Taigi iš 150 miestelio namų beliko tik apie 20. Ūkininkų sodybų vietoje dar rūko degesių krūvos, o žydų prekybininkų namų, buvusių Vilniaus gatvėje, buvo išlikę tik betoniniai rūsiai, kurie jau pirmają vasarą tapo varlių karalijomis. Prie bažnyčios buvęs Aizikio restoranas šiurpino sudeges betono pamatų luitais. Buvo subombarduoti pagrindinių gatvių šaligatviai, sunaikinti medžiai, apgadintas akmenimis grįstas Vytauto Didžiojo vieškelis. Liko stovėti medinė, kelis šimtus metų skaičiuojanti bažnytėle, varpinė, šventorius. Gal dėl to, kad jie buvo apaugę senais medžiais, rusai vengė ten eiti. Šalia šventoriaus nenukentėjo ir keli bažnyčios ir gyventojų pastatai.

Kai sudegė sesers sodyba, Romualdas kuriam laikui grįžo gyventi į téviškę – Milžinų kaimą. Kaimynai įskundė sugrįžtantiems russams, kad jis tarlavavo vokiečių armijoje. Pradėjo naujoji valdžia jo ieškoti, rašyti kvietimus atėiti į valsčių. Žinodamas, kad rusai jam neatleis, Romualdas pasirinko mišką. Tuo labiau kad iš vokiečių kareivių buvo įsigijęs ginklą. Jis tapo partizanų kuopos vadu Milžinu.

(Bus daugiau)

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Rumšiškių apylinkės 1930 metų žemėlapyje

Pasižvalgymas po Dzūkijos žemę

(atkelta iš 1 psl.)

Miestelio gyventojai imdavę iš jo rankų lietuvišką maldaknygę ar lietuvišką laikraštį su didele pagarba. Pasakoja, kad kartą kunigas Jagminas paraginės žmones sunešti visas lenkiškas maldaknyges ir jas sukrauti į krūvą bažnyčios šventoriuje. Galvota, kad jos bus šventinamos. Einant procesiją kunigo pamokytas zakristijonas vietoje pašventinto vandens užpylė jas žibalui ir padegė. Sudegintų maldaknygių savininkai gavo gražiai Tilžėje įreštus lietuviškas maldų knygas. Nuo to laiko žmonės tąpę gerais lietuviais, kovojuisais ne tik su lenkinimu, bet ir su rusinimu.

Sovietinės okupacijos metais stribai, pamatė didelio Lietuvos patrioto kunigo K. Jagmino portretą, jį apšaudė. Šis sušaudytas kunigo Jagmino portretas dabar kabo miesto muziejuje, liudydamas sovietinės partokratijos neapykantą mūsų dvasinėms vertybėms, žmonėms, kovojuisiams už Lietuvos išlikimą, jos laisvę, tarsi primindamas ir mūsų dienų kai kuriuos įvykius: stengimasi iš mūsų atminties ištrinti kai kurių Lietuvos didvyrių atminimą, brukant nuolatinę saviplaką, kosmopolitinį liberalizmą ar suklastotos istorijos puslapius.

Kovojaud prieš lenkinimą ir rusinimą Merkinėje ir jos apylinkėse taip pat pasižymėjo kunigas J. Bakšys, knygnešiai K. Milius, K. Barysas ir kiti.

Merkinės krašto muziejuje mus šiltai sutiko muziejaus mokslinis darbuotojas Žygimantas Buržinskas – knygos „Istorinė Merkinės rotušė“ autorius. Jis mums papasakojo apie muziejejus sukauptus eksponatus, miestelio istoriją, sovietinės okupacijos metais stribų siautėjimą, Lietuvos partizaninį judėjimą, 1945 metų gruodžio 15 dieną įvykusį Merkinės mūšį, kuriame kovojaud su NKVD pajėgomis Adolfo Ramanausko-Vanago vadovaujami Mer-

kio rinktinės partizanai buvo užémę net miestelį. Prisiminėme taip pat Merkinės šviesuolį, buvusį miesto kraštotoiros muziejaus direktorių mokytoją Juozą Kaupinį, įkūrusį Merkinės kryžių kalnelį, Lietuvos laisvės kovų ir kančių muziejų, surinkusį daugybę muziejinių vertės eksponatų. Jo pastangomis buvo išsaugoti ir svarbiausi muziejaus eksponatai – 1670 metais nulietas buvusios miesto rotušės varpas, Lietuvos pasienyje buvęs varinis Lietuvos herbas su užrašu „Lietuvos Respublika“ ir kt. Juozas Kaupinis 1989 metais atkūrė iš išlikusių nuotraukų sovietinių okupantų sunaikintą memorialinę lentą su žuvusių už Lietuvos laisvę vardais. Džiaugiuosi, kad su šiuo iškiliu žmogumi – aktyviu savo krašto patriotu teko ir man bendrauti surengtose studentiško ir mokyklinio jaunimo ekskursijose. Jo darbus tėsia dabartinis muziejaus vadovas Mindaugas Černiauskas, 2006 metais parašęs knygą „Europos tautų nacionaliniai himnai“.

Pagal Juozo Kaupinio idėjā įrengtaime Kryžių kalneliye apžiūrėjome čia pastatytus memorialinius paminklus. Prisiminėme poeto Stasio Stacevičiaus aprašytą J. Kaupinio pasakojimą: „Dauboje prie Merkinės kapinių vis nesuspėdavo žole apaugti smėlis. Darvaičias būdamas vieną rytą ten nuslinko Juozas. Stribų nebuvo matyti. Nei girtų, nei išsiblaiviusių. Tik šviežiai surausta žemė rudo. Ir kyšojo iš tos žemės neužkasta partizano ranka. Lyg ištiesta atsisveikinti. O tą ranką graužė baltas kruvinas šuva...“ Stribai toje vietoje užkasdavo nužudyti Lietuvos partizanus. Norėdama užmaskuoti savo kruvinus darbus sovietinė partokratiya ant tų žmonių kaulų įrengė mokyklos stadioną. 1989 metais per Vėlines Juozas Kaupinis čia pastatydino pirmąjį kryžių žuvusiems Lietuvos laisvės

kovotojams. Jo rūpesčiu čia 1994 metais pastatytas ir pagrindinis Kryžių kalnelio akcentas – Partizanų koplyčia. Jos granito plokštėse iškaltos 385 žuvusių partizanų pavardės, įsimintinų partizanų raštų ištraukos. Dabar šiame Kryžių kalneliye – memoriale yra daugiau kaip du šimtai kryžių, kuriuose įvardyti žuvę kovose ir mirę tremtyje laisvės kovotojai. Kalneliye yra paminklas ir Dainavos apygardos partizanų vadui Adolfui Ramanauskui-Vanagui. Nuo 1989 metų čia vyksta laisvės kovų dalyvių pagerbimo renginiai.

Netrukus pasiekėme Merkinės pilialkalnį, kur stovėjo viena stipriausiai Nemuno ir Merkio santakoje medinių pilių Lietuvos pasienio gynybinėje sistemoje. Šią pilį su romantiška nuotaikayra aprašės Vincas Krėvė savo „Dainavos šalies senų žmonių padavimuose“.

Gaila, kad dėl laiko stokos negalėjome apžiūrėti nemažą meninę vertę turinčios Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios. Pasakoja, kad prieš kurį laiką nesėkmingai joje ieškota Vytauto Didžiojo palaikų.

Liškiavojė

Skubėjome nustatyti laiku nuvykti į Liškiavą ir į Panaros vienuolyną. Pakeliui siauru miško keliu dar užsuko me į Česukų kaimą, įkūrusį Nemuno upės slėnio Dzūkijos nacionaliniame parke. Dalis mūsų keliauinkų norėjo savo akimis pamatyti išgarsintą ir prieštarinai vertinaną Povilo ir Onutės Žekų sodyboje pastatytą piramidę, pavadintą „Širdžių šventovę“.

Kaip rodo archeologiniai tyrinėjimai, Liškiavojė, kaip ir Merkinėje, žmonių gyventa jau akmens amžiuje. Cia gyvenusi jotvingių gentis. Vietovė rašytiniuose šaltiniuose minima 1044 metais. Manoma, kad Liškiavą 13 amžiaus pradžioje įkūrės kunigaikštis Erdvilas. Tačiau istorikas Teodoras Narbutas vietovės vardą sieja su Žibinto Liškos vardu, kuris Jogailos pavedimu nužudės kunigaikštį Kęstutį. Už tą nuveiktą „darbą“ čia, prie Nemuno, gavęs žemiu.

Idomu pastebėti, kad kai kurie istorikai, iš jų ir Vytauto Didžiojo universiteto profesorius dr. Jonas Totoraitis spėliojo, kad Liškiava galėjusi būti Mindaugo sostine, kurioje jis buvo karūnuotas Lietuvos karaliumi. Kiti istorikai Mindaugos sostinę nusako buvusią kitose vietose. Pavyzdžiu, Vilniuje.

Pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais ši vietovė vadinta Liškevos miesteliu. 1920 metais miestelyje susikūrė veiklus šaulių būrys, gynęs gyventojus nuo lenkų puldinėjimų, o 1923 metais dalyvavęs Klaipėdos krašto išlaisvinimo žygyje.

Prieš mūsų akis iškilo didingos baroko stiliaus Švč. Trejybės bažnyčios, pastatytos 18 amžiaus pirmoje pusėje, realizavus buvusio Liškiavos valdytojo Vladislovo Jurgio Kosylos dominikonams paliktus turtus, ir buvusio Dominikonų vienuolyno ansamblio pastatai. Bažnyčia priskiriama prie trių Lietuvos baroko perlų kartu su Vilniaus Šv. Petro ir Povilo bažnyčia bei Kauno Šv. Mergelės Marijos Apsilankymo pas Elzbietą (Pažaislio) bažnyčia Kaune.

Apie bažnyčią ir jos menines vertę

bes nuoširdžiai bei išsamiai papasakojo mūsų laukusi vienos ekskursijų vadovė Jacinta. Bažnyčią puošia centrinis kupolas, septyni vėlyvojo baroko altoriai, sakykla, klausyklas, 18–19 amžiaus sienų tapybos kupolinuose skliautuose ir vargonų choro arkoje, 18 amžiaus daug malonių tikintiesiems suteikęs Švč. Mergelės Marijos su Kūdikiu bei Šv. Marijos Magdalietės paveikslai, 19 amžiaus Kryžiaus kelio stotys, dailininko Antano Žmuidzinavičiaus 1914 metais sukurtas Šv. Baltramiejaus paveikslas ir kiti meno kūriniai. Pažymėtina, kad 1899 metais „Anykščių šilelio“ autorius vyskupo Antano Baranauskovizitacijos proga bažnyčioje buvo pastatyti vargonai, su kuriais grojo dailininko ir kompozitoriaus M.K. Čiurlionio tėvas Konstantinas.

Į Lietuvos Respublikos kultūrinių vertybių registrą, be pačios bažnyčios, įrašytas ir paminklinis stulpas su šv. Agotos skulptūra, varpinė bei kultūrinę vertę turintys pastatai. Šv. Agotos skulptūrą pagal buvusios senosios modelį sukūrė skulptorius Alfonsas Vaura.

Priekiant naujam gyvenimui sovietinės okupacijos metais apleistus Liškiavos meninio ansamblį pastatus ir atnaujinant pačią bažnyčią daug pasidarbavo čia nuo 1989 iki 2013 metų klebonavęs kunigas kanauninkas Valerijus Zubavičius.

Panaroje

Jau beveik pavakary pasiekėme pasuktinį mūsų kelionės tikslą – kunigo Valerijaus Rudzinsko įkurtą nuostabų Panaros vienuolyną, vadina ma Pilnų namų bendruomenę. Jos reabilitaciame centre nemokamai gydomi priklausomybę turintys įvairių socialinių sluoksnių žmonės. Bendruomenė išsiliko iš aukų ir pajamų, gautų už parduotas ekologiniame ūkyje išau gintas vaistažoles. Čia dirbantiems specialistams, socialiniams darbuotojams algos mokamos iš Europos socialinio fondo projektinių lėšų.

Atvykusiemis į bendruomenę kelia ma pagrindinė sąlyga – patiemis norėti atskiratytis priklausomybių ir būti po detoksikacijos, neturint atvirų žaizdų. Bendrojoje taikoma prisilietimo prie žemės – žemės darbų terapija. Čia įgyjami ir pirmieji darbo įgūdžiai, kurių žmonės neturėjo ankstesnėje aplinkoje. Minėtą terapiją papildo ir dvasinė terapija, dvasinis atsinaujinimas čia 2009 metais iškilusioje Dievo Gailestingumo koplyčioje vykstančiose sekundadieninėse šventose Mišiose. Koplyčios priekinėje dalyje – laiminančio Kristaus ištiesios rankos tarsi kiekvieną bendruomenės narį kvečia su juo susitiki, pamąstyti, susikaupti, pasimelsti.

Visi pajutome čia didelį jaukumą ir kanauninko bei poeto Valerijaus Rudzinsko čia įdėto kilnaus darbo ir pastangų prasmės žydičių vaisius.

Baigiantis mūsų pažintinėj kelionei, prisiminėme prelato Adomo Jakšto testamentinius žodžius: „Mes ne savo ugnimi žéruojam ir ne sau aplinkui švie sā liejam...“

Zigmas TAMAKAUSKAS
Aldonos Grigaitienės ir Vlado Sungailos nuotraukos

Merkinės krašto muziejuje klausomės muziejininko Z. Buržinsko pasakojimo

Liškiavos Švč. Trejybės bažnyčioje

2019 m. rugsėjo 27 d.

Tremtinys

Nr. 36 (1346)

7

Išlikti Žmogumi

(atkelta iš 4 psl.)

Gal man tai net „jaugo į kraują“. Gaudavau pakankamai ir pamokymu, kaip nereikia elgtis. Pavyzdžiu, tėtis su pasipiktinimu kalbėjo apie Buldargienės apgavystę su šaldytu pienu: mat ši atskiesdavo pieną vandeniu ir, baltais spalvai palaikyti, į pieną įdėdavo saujele miltų. Iš pažiūros toks užsaldytas pienas nieko nesiskirdavo nuo kokybiško.

Mano gyvenimo credo – visur ir visada išlikti Žmogumi. Savęs mylēti nieko neverčiau, bet stengiausi mylēti visus savo gyvenimo kelyje sutiktus žmones, neprisklausomai nuo jų tautybės, pažiūrų, išsilavinimo, padėties. Kaip man tai sekési, palieku spręsti kitiems. Kažkur skaičiau, kad į gyvenimą reikia žiūréti pakankamai rimtai, nes gyvas iš jo vis vien neišskapanosi. Netgi kerštanti kitam žmogui yra nevalia, nesvarbu kokio lygio „šunybių“ jis bebūtų tau padaręs. Man nepatikdavo ir tenyksčių vaikų keiksmažodžiai – kažkokie balsū! Ir tas rūkymas jau nuo antros klasės tiek berniukų, tiek ir mergaičių. Lietuvą išsivaizdavau kaip kažką šventą. Teko nusivilti sugrižus. Mane stebino šalia lietuviškų ir rusiški užrašai (tieki ir gatvių, tiek ir įstaigų bei organizacijų pavadinimose). Daugiausiai žeidé tie patys rusiški keiksmažodžiai. Juk tokį padorių ir lietuviškų esama. Maniau, kad Lietuva bus tokia, kokią išsivaizdavau, kokią man perteikė tėveliai.

Atsirado vietas gimtinėje

Tėciui teko gerokai „pakantrauti“ su tuometine Joniškio rajono valdžia dėl mūsų prisieregistravimo. Ropininkų kaimas, kuriamo mes gyvenome, priklauso Juliaus Janonio kolūkiui. Kolūkio pirmininkas Grėbliauskas ir brigadininkas Liobė sutiko su mūsų sugržimui į savo sodybą. Net ir mūsų namo gale apsigyvenęs Pašakinskias sutiko užleisti savo vietą. Iš tėcio nuotaikos supratome, kad pavyko prisiregistravoti Ropininkuose. Visiems grįžtantiems į Lietuvą tautiečiams buvo išduodamos pažymos, kad negrįš į savo namus ir ne- reikalaus jokio turto. Pirmas klausimas ir buvo: „Kur sprawka?“ Kai kada pravartu apsi-

mesti kvaileliu, nors tėtis buvo labai tiesus žmogus ir jokių apgavystę nepripažino, bet, matyt, tai buvo tas išskirtinis atvejis, kai melas pasiteisina. Atšovė, kad jokios pažymos negavės ir net nenutuokia, kaip ji atrodo. Tuomet pasipylė grašinimai ir perspėjimai apie nuobaudas. Tada ir tėtis suvaidino piktą ir atkaklų: tai ką, ar aš su savo šeima į savo tévynę sugrįžau, ar pas turkus perbėgau? Nejau mano Sibire pagerbtais šeimai ir svetimų įvertintai nebeatsiras vienos gimtinė? Tai sakydamas, ištraukė ir paklojo ant stalo Visasajunginės liaudies ūkio pasiekimų parodos dalyvio ir du „Už plėšinių žemųjų išsavinimą“ (savo ir mamos) medalius. Ir pridūrė, jei ten sąžiningai ir dorai dirbau, tai, manau, tévynėje gal taip pat būsiu naudingas? Po tų žodžių viskas grijo į savo vietas – priegistroval! Psichologija tėciui taip pat buvo nesvetima.

Apsigyvenome savo, bet kolūkio nusavintame, name ir atmatavo 60 arų žemės su sodo. Pasirodo, kad prie kitame namo gale gyvenusio Norušaičio naudojamo sodo dvi eilės obelų buvo padalijamos už puskilometrio nuo mūsų vienkiemio esančio kaimo gyventojams. Kai rudeniop, sunokus obelų derliui, mes, vaikai, primėme atėjusiems ir raškančiams obuolius kaimo vaikams, kad čia mūsų obelys, šie atšovė: „Nejaugi?“ Tėtis suprato reikalo esmę ir patarė, kad niekuomet nepriestaraudume dėl nusiskinamų vaisių, juolab nukritus ant žemės ir visuomet pasidalintume sodo gėrybėmis su kita. Tie vaikai specialiai atitinkino, kaip mes reaguosime į ankšciau jiems priskirtas obelaitės. Vėliau aplinkiniai žmonės suprato, kad pasirinkti nuo žemės, pasiskinti ar pasipurti obuolių ar kriausiu pas Karklius yra leistina. Žiūrėk, atvažiuoja kas į sodybą kokių reikalų ar be reikalo ir išvažiuoja su pilnomis vaisių kišenėmis. Man patiko viena minčis: „Jei tu daliniesi obuoliais, vadinas tu turi obuolių, jei tu daliniesi idėjomis, vadinas tu neturi obuolių.“

Kartą tėtis kolūkio kontoroje pamatė savo didelį paveikslą stambiais ažuoliniais

rémais, kuris kažkada kabojo mūsų seklyčioje, ir nei pats ne-pajuto, kai sušuko iš nuostabos; „O, čia mano paveikslas!“ Kolūkio pirmininkas visos kolūkio valdybos akivaizdoje (tuokart tėtis buvo išrinktas į kolūkio valdybą) atšovė: „Bu-vo tavo!“ Išvažiuodamas į Sibirą, tėtis savo sieninį laikrodį (dėdės Gabrio – Vandžiogalo klebono palikimą), nukabinęs nuo sienos, perdarė pro langą Kaziui Bačiuliui. Bačiulis, pa-prašytas grąžinti laikrodį, draugiškai pasakė: palauk, kol nusipirksti naują, ir tada at-gausi. Tėtis sutiko ir buvo la-bai dėkingas kaimynui už iš-saugotą relikviją.

Kiek neįprasta buvo, gal ir nelogiška, kai kolūkis leido mums nusipirksti kolūkio nuo-savybėje esančią savo namo dalį. Mums teko sumokėti už ją 900 rublių, kai tuo tarpu Norušaičiui kainavo tik 600. Tie-sa, dar pusė klėties kainavo po 200 rublių abiem „gaspadoriems“. Matyt, už trobesių pastatymą buvau depremijuotas – juokavo tėtis. Tuo metu kolūkiečio pensija (palygini-mui) buvo apie 40 rublių.

Tėtis mokėdavo padaryti labai skanų alų iš miežinio salyklo ir savo užaugintų apynių. Pirmą ir paskutinį kartą kolūkyje vyko sambūris ir tėciui, kaip iprasta, buvo pavesta pa-sirūpinti alum. Tuomet šventės neretai baigdavosi mušty-némis. Kažkodėl tas sambūris vyko mūsų klėtyje. Visi Ropininkų kaimo gyventojai lyg ir sutarė tarpusavyje, bet alkoholis kažkodėl pažadina žmo-guje žvérį. Susivaidijo du vyrai ir, klykiant jų žmonoms, daužė kėdes vienas kitam į gal-vas. Blogausia, kai praranda-mas saikas. Alus buvo užrakin-tas prie klėties esančioje „la-zaunėje“, tačiau girtam – jūra iki kelių, buvo išlaužtas užrak-tas ir prieita prie alaus statinių. Mes, vaikai, sakome tėciui, kad vyrai ketina išlaužti „la-zaunės“ duris, bet tėtis kaž-kodėl sureagavo šaltakraujiš-kai – juk tai kolūkio žmonės nori už kolūkio pinigus pada-ryto alaus, aš neprivalau jų su-drausminti, tegulima, o užrak-tą pasitaisysis, girti vis vien nieko nesupras.

(Bus daugiau)
Kazys KARKLIUS

Tremtinys
www.lpkts.lt

ISSN 2029-509X

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sask. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Redaktorė Jolita Navickienė
Kalbos redaktorė Audronė Kaminskiė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1490 egz. Kaina 0,66 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

Užjaučiame

Nuoširdžiai užjaučiame LPKTS administracijos darbuotoją Bronę Rapolavičienę, mirus seseriai Irenai Va-silevičienei.

LPKTS kolektyvas ir valdyba,
„Tremtinio“ redakcija

Netekus vyro ir tévo, nuoširdžiai užjaučiame buvusią tremtinę, ilgametę mūsų narę Teresę Sadauskienę ir Romualdą Sadauską.

LPKTS Kauno filialas

Skelbimai

Rugsėjo 28 d. (šeštadienį) 12 val. vyks Tauro apygardos vado Aleksandro Grybino-Fausto žūties 70-mečio minėjimas.

12 val. šv. Mišios Paluobių Šv. Angelų Sargų bažnyčioje.

13 val. minėjimas žūties vietoje – Kazlų Rūdos savivaldybėje, Novos girininkijoje, Padegėlinių miške.

14 val. bunkerio lankymas, Lietuvos laisvės kovos sajūdžio tarybos Vasario 16-osios Deklaracijos stendo pristatymas. Poilsio aikštélėje – pokalbiai prie arbatos.

Informacija tel. 8 611 91919.

Rugsėjo 30 d. (pirmadienį) 15 val. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių Vilniaus bendruomenė maloniai kviečia dalyvauti minėjime, skirtame 1951 m. spalio 2–3 d. trėmimo 68-osioms metinėms paminėti.

12 val. šv. Mišios Vilniaus Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje (Lukiškių g. 10).

13 val. minėjimas ir susikaupimo valandėlė prie paminklo so-vietinės okupacijos aukoms atminti Aukų g.

Spalio 3 d. (ketvirtadienį) 18 val. Istorinėje Lietuvos Respublikos prezidentūroje Kaune (Vilniaus g. 33) vyks leidinio „Adolfas Ramanauskas-Vanagas fotografijose“ pristatymas ir kino juostos „Nužudytas, bet nenugalėtas“ (rež. Danguolė Bu-nikienė; trukmė 20 min.) peržiūra.

Leidinį pristatys jo sudarytoja, Adolfo Ramanausko-Vana-go duktė Auksė Ramanauskaitė-Skokauskienė.

Daugiau informacijos tel. (8 37) 201 778.

Spalio 4 d. (penktadienį) 10 val. Tuskulėnų rimties parko memorialiniame komplekse (Žirmūnų g. 1F, Vilniuje) kviečiame į tarptautinę konferenciją „Antikomunistinės pasipriešinimų Centrinėje ir Rytų Europoje po Antrojo pasaulinio karo“. Pra-nešimai bus skaitomi anglų–lietuvių kalbomis. Jėjimas laisvas.

Spalio 6 d. (sekmadienį) Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Kauno filialas mini 30-ąsias įkūrimo metines ir kviečia į atminimo valandą Kauno įgulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19) prisiminti pirmuosius sąjungos ir filia-lų kūrėjus, apžvelgti nuveiklus darbus.

10 val. šv. Mišios Kauno Šv. arkangelo Mykolo bažnyčioje.

11 val. karo istoriko prof. dr. Valdo Rakučio, LPKTS pir-mininko dr. Gvido Rutkausko, valdybos pirmininkės Rasos Duobaitės-Bumbulienės sveikinimai.

12 val. LPKTS Kauno filialo pirmininko Vlado Sungailos pra-nešimas „Prie LPKTS Kauno filialo ištakų: istorija, dabartis“.

13 val. Kauno kultūros centro „Tautos namai“ vyru choro „Perkūnas“ koncertas (choro meno vadovas ir dirigentas Ro-maldas Misiukevičius).

14 val. ekskursija po istorinę Kauno įgulos karininkų ramovę.

Renginio organizatoriai: LPKTS Kauno filialas ir Kauno įgu-los karininkų ramovė. Renginio partneriai – Lietuvos šaulių sąjunga.

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J O S
R É M I M O
F O N D A S

Grūšlaukės parapijos žmonių švyturys

Naujoji Grūšlaukės bažnyčia

Kadangi nuo gimimo gyvenu Grūšlaukės parapijoje, tai apie jos istoriją žinau nemažai. Prisimenu, kai buvau septynerių, mama mane vesdavosi į bažnyčią. Bažnyčia buvo medinė su dvimi bokšteliiais. Šventorius aptvertas mūrine siena. Čia, šiauriniame šventoriaus kampe, yra palaidotas ir kunigas Pranciškus Gaigalas, miręs 1933 metais.

1946 metais Grūšlaukėje kilus gaisrui bažnyčia sudegė. Nors buvo sovietų okupacijos metai, parapijiečiai nedavė valdžiai ramybės, išsprāsė, kad leistų pastatyti kitą medinę bažnytęlę. Leido. Tik ji buvo pastatyta ne šventoriuje, o šalia jo. Tikintieji iki pat nepriklausomybės atkūrimo joje meldėsi, tuokėsi, krikštijo vaikus, išlydėjo mirusiuosius.

Kiek kunigų yra dirbę tose medinėse bažnyčiose, sunku pasakyti. Manau, kad nemažai. Pamenu, kai kunigu buvo paskirtas Antanas Bunkus, kunigą Julijoną Tamašauską iškėlus į Darbėnus, kur jis tarnavo iki pat mirties. Darbėnų bažnyčios šventoriuje ir palaidotas. Pastatytas ir paminklas.

Kunigas Antanas Bunkus Grūšlaukėje pradėjo dirbti nuo 1981 metų. Čia tarnystei atidavė 37 metus. Dirbo iki mirties.

A. Bunkus gimė 1932 metais. Išgyveno 95 metus. Jo gimtinė – Mažeikių rajono Židikų miestelis. Kilęs iš šešių vaikų šeimos. Baigęs kunigų seminariją dirbo Jvairiausiose Lietuvos bažnyčiose. Kiek anksčiau A. Bunkus buvo saugumo apkaltintas ir ištremtas į Sibirą, Mordovijos lagerį. Idarbinatas baldų kombinate. Lageryje išbuvo nuo 1957 iki 1965 metų. Už gerą darbą iš lagerio buvo išleistas anksčiau.

Kai atkėlė į Grūšlaukę, kunigu dirbo toje po karo pastatytoje medinėje bažnytėlėje. Kunigui A. Bunkui kilo mintis pastatyti naują mūrinę bažnyčią šventoriuje, sudegusios vietoje. Jam

daug talkino ir padėjo sudaryti planus, taip pat buvęs tremtinys kunigas Bronislovas Burneikis. (Jo dėka buvo pastatyta Klaipėdos šv. Marijos Taikos Karalienės bažnyčia. Už tai jam ir užmokejė tremtimi į Sibirą.) 1990 metais pradėjo kaupti medžiagas statybai. Tada daug padėjo ir griūvantys kolūkiai. Rémē transportu. Vežė žvyrą, akmenis, cementą ir medieną. Rémē ir darbo jėga. Kitus reikėjo ir samdyti. Ir šiaip Grūšlaukės parapijos žmonės daug dienų talkino. Ir aš pats savaitę dirbau. 2000 metais bažnyčia buvo užbaigta – iš tolo švietė grūšlaukiškiams lyg balta gulbė. Naują bažnyčią pavadino Šv. Jono Nepomuko vardu. Vyskupas Antanas Vaičius, per atlaidus atvykės į Grūšlaukę jaunimui su teikti Sutvirtinimo Sakramentą, pašventino naujają bažnyčią. Parapijiečiams buvo didelis džiaugsmas.

Doras, sąžiningas buvo kunigas A. Bunkus. Parapijiečiai jį gerbė ir mylėjo. Jis ir nekalėdojo, nevažinėjo po žmones – kiek kas paaukodavo, atnešdavo patys į kleboniją.

Dirbant kunigui A. Bunkui, bažnyčioje daug metų „pročkele“ („pročkelės“ pareigos buvo varpininkė, valytoja, bažnytinių drabužių skalbėja ir bažnyčios tvarkytoja) dirbo Stanisława Laukienė. Jai išėjus į pensiją, „pročkelės“ pareigas perėmė Elyna Einaitė-Liaučienė. Ji kunigui patarnavo 10 metų, iki pat jo mirties. Kai kunigas sunkiai sirgo, ji juo rūpinosi, prižiūrėjo, slaugė.

Kunigas A. Bunkus ir bažnyčios langus, paprašės menininkų ir meistrų, išpuošė gražiai vitražais. Jo dėka padarytas ir naujas altorius.

Dabar bažnyčioje kabo ir menininkės Barės Jankauskaitės nutaptyti paveikslai. Ji irgi ilgą laiką yra dirbusi „pročkele“. Prie altoriaus iš abiejų pusų yra pastatyti skulptoriaus Vytauto Vaičekausko, kilusio iš Kumpikų kaimo, pagaminti angelai sargai.

Ovarpas, kuris nuo gaisro nenukenėjo, dabar yra įkeltas į naujos bažnyčios bokštą. Rūpestingas buvo kunigas A. Bunkus. Jis pasamdė garsius meistrus grūšlaukiškius Joną Rutę ir Kazį Šobliuską, kad sutvarkytų ir senąjį medinę bažnytęlę. Norėjo, kad joje būtų padaryta ir šarvojimo salė. Dabar neberekia žmonėms mirusijį vežti į kitus miestelius šarvoti. Viską padarė dėl žmonių gerovės. Gaila buvo grūšlaukiškiams netekti sąžiningo, neišpuikušio kunigo, kuris negailėjo jégų ir dirbo iki paskutinės akimirkos.

Kunigo A. Bunkaus laidotuvės vyko 2018-ųjų pavasarį. Diena buvo graži, saulėta. Dievas, matyt, jam gražios dienos nepagailėjo. Žmonių bu-

vo galybė, netilpo bažnyčioje. Laidotuvėse dalyvavo net 25 kunigai iš visos Lietuvos.

Todėl aš ir sumanau parašyti, kad jis ir man asmeniškai buvo geras. Daug padėjo ir bėdoje, laidojant traigiskai žuvusį sūnų. Manau, jis visiems tokis buvo.

Kunigą A. Bunkus palaidojo naujosios bažnyčios šventoriuje. Dabar čia ilsisi jau du kunigai. O ir šiaip Grūšlaukės kapinės yra priglaudę žymų žmonių, kraštiečių. Jose palaidoti kunigai Adomas Alminas ir Jonas Vičiulis, gar-

sus skulptorius, kilęs iš Mončių kaimo, gyvenęs Prancūzijoje, Antanas Mončys. Jam pastatytas paminklas iš granito, vaizduoja dvi sunertas rankas – žmonių draugystę. Netoli kapinių varčių palaidota ir profesorė Elenos Moncetičiūtės-Eringienės visa giminė. Dažnai tenka lankytis Grūšlaukės kapinėse, nes čia guli ir mano tėvai, trys mama seserys, trys tėvo broliai. Visada aplankau ir bažnyčios šventoriuje kunigo A. Bunkaus kapą – uždegu žvakę, sukalbu maldelep.

JUOZAS BAUŽYS

Kunigas A. Bunkus (viduryje) su ištekimais bažnyčios tarnais.
Jam tada buvo 85-eri

Prie senosios medinės bažnyčios, kai buvo atvažiavęs vyskupas Antanas Vaičius

Paminklas A. Bunkui bažnyčios šventoriuje